

I,4. — Lak. al. N:o 16.

U. Hannula y. m.: *Ehdotus laiksi tasavallan presidentin vaalin siirtämisestä.*

Eduskunnalle.

Hallitus on eduskunnalle jättänyt esityksen laiksi tasavallan presidentin vaalista vuonna 1943. Tämän esityksen mukaan vaali tapahtuisi 15 päivänä helmikuuta 1943 ja sen suorittaisivat ne valitsijamiehet, jotka 15 ja 16 päivänä tammikuuta 1937 on valittu toimittamaan presidentin vaali.

Hallitusmuodon mukaan tasavallan presidentin valitsee Suomen kansa. Vaalin toimittavat sitä varten valitut valitsijamiehet, joiden tehtävä tasavallan presidentin vaalista 22 p:nä helmikuuta 1924 annetun lain 12 §:ssä on säädetty päättyväksi niin pian, kuin valittu presidentti on astunut toimeensa. Viimeksimainitusta säännöksestä tehtiin kuitenkin olosuhteitten pakosta poikkeus 3 p:nä joulukuuta 1940 säädetyllä lailla tasavallan uuden presidentin vaalista. Tämän lain mukaan oikeutettiin vuonna 1937 valitut valitsijamiehet valitsemaan uuden tasavallan presidentin silloisen tasavallan presidentin jälellä olevaksi toimikaudeksi eli vuonna 1943 päättyvän kuusi-vuotiskauden loppuun. Alussa mainittu hallituksen esityksen hyväksyminen merkitsisi uutta ja entistä huomattavampaa poikkeamista hallitusmuodossa säädetyistä tasavallan presidentin valitsemisjärjestyksestä. Joutuisivathan samat valitsijamiehet toimittamaan kolme eri kertaa tasavallan presidentin vaalin yhteensä 12 vuoden ajaksi, jona aikana Suomen kansalla olisi mahdol-

lisuus hallitusmuodon oikeuttamalla tavalla vaikuttaa vain ensimmäiseen vaaliin. Jotta kansallemme perustuslaissa säädetyn oikeuden kaventaminen muodostuisi mahdollisimman lieväksi olisi nykyisen tasavallan presidentin toimikautta jatkettava määräajalla.

Syyskuun 26 p:nä 1941 hallitus antoi eduskunnalle esityksen, jonka mukaan edustajanvaalit, jotka lain mukaan olisi ollut toimitettava 1942, toimitettaisiin säädetyssä järjestyksessä 1944. Tämä esitys on hyväksytty ja eduskunnan valtuuksia näin ollen on jatkettu kahdella vuodella. Eduskunta ja hallitus ovat tällä lainsäädäntötoimenpiteellä tahtoneet varata kansalle oikeuden ilmaista tahtonsa uusien vaalien avulla niin pian, kuin normaalisten olojen edellytetään palautuneen eli viimeistään kahden vuoden kuluttua. Samaa periaatetta olisi sovellettava myös tasavallan presidentin vaalissa. Tästä syystä olisi näissä poikkeuksellisissa oloissa vältettävä menemästä uusiin presidentin vaaleihin ja sensijaan jatkettava nykyisen presidentin toimiaikaa kahdella vuodella.

Sen mukaisesti, mitä edellä on esitetty ja nojautumalla valtiopäiväjärjestyksen 32 §:ään, ehdotamme,

että Eduskunta hyväksyisi seuraavan lakiehdotuksen:

Laki**tasavallan presidentin vaalin siirtämisestä.**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 §.

Tasavallan presidentin vaali, joka hallitusmuodon 23 §:n mukaan olisi toimitettava vuonna 1943, toimitettakoon säädetyssä järjestyksessä vuonna 1945.

2 §.

Vuonna 1940 valitun tasavallan presidentin toimikausi jatkuu maaliskuun 1 päivään 1945.

3 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain soveltamisesta antaa valtioneuvosto.

Helsingissä 22 päivänä syyskuuta 1942.

Uno Hannula.

K. Määttä.

Juho Paksujalka.

Kusti Arhama.

Aapo Inkinen.

Eero Nurmesniemi.

Eemil Luukka.

Matti Miikki.

Albin Asikainen.

Matti Luoma-aho.

Antti J. Rantamaa.

1,5. — Lak. al. N:o 17.

Reinikainen y. m.: Ehdotus laiksi tasavallan presidentin vaalin siirtämisestä.

Eduskunnalle.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi tasavallan presidentin vaalista vuonna 1943. Esityksen mukaan tasavallan presidentin vaali seuraavaksi kuusivuotiskaudeksi tapahtuisi ensi helmikuun 15 päivänä vuotena 1937 valittujen valitsijamiesten toimesta.

Hallituksen esityksen perusteluissa mainitut syyt, joihin nojautuen tasavallan presidentin vaali ehdotetaan toimitettavaksi ilman, että Suomen kansalle varattaisiin tilaisuutta suorittaa hallitusmuodon edellyttämä valitsijamiesten vaali, ovat nykyisissä olosuhteissa täysin tunnustettavat. Tällainen hallitusmuodon määräyksistä poikkeaminen tehtiin olosuhteiden pakotamana jo vuonna 1941, jolloin eduskunnan joulukuun 3 päivänä 1940 hyväksymän lain mukaisesti vuonna 1937 valitut valitsijamiehet suorittivat uuden tasavallan presidentin vaalin silloisen tasavallan presidentin jäljellä olevaksi toimiajaksi, joka päättyy vuonna 1943. Tämä silloisissa olosuhteissa suoritettu hallitusmuodosta poikkeaminen, kun kysymyksessä oli vain se aika, joka hallitusmuodon mukaan valitun tasavallan presidentin toimikaudesta oli jäljellä, voitiin ymmärtää. Niin ei kuitenkaan ole asianlaita, jos säädettävällä lailla hallitusmuodon edellytysten vastaisesti tasavallan presidentin vaali päätettäisiin suoritetaan vuonna 1937 valittujen valitsijamiesten toimesta kokonaiseksi kuusivuotiskaudeksi ilman, että kansalle varattaisiin mahdollisuutta hallitusmuodon edellytysten mu-

kaisesti käyttää vaikutusvaltaansa. Hallitusmuodon mukaan on kansalle varattava tilaisuus valitsijamiesten vaalin kautta vaikuttaa tasavallan presidentin valitsemiseen. Jos hallituksen esitys hyväksyttäisiin ja sen mukaisesti tasavallan presidentin vaali suoritettaisiin vuonna 1937 valittujen valitsijamiesten toimesta, estettäisiin kansalta mahdollisuus ja hallitusmuodossa taattu oikeus vaikuttaa tasavallan presidentin vaaliin. Myös on huomioon otettava, että useat valitsijamiehet ovat joko kuolleet tai muutoin menettäneet valitsijamiesoikeutensa eikä useilla heistä ole edes varamiestä, jonka vuoksi valitsijamiehistö ei vastaisi sitä kokoonpanoa, jota yleiset vaalit vuonna 1937 edellyttävät. Näiden seikkojen vuoksi, ottaen huomioon ne syyt, joilla hallitus perustelee esitystään tasavallan presidentin vaalista vuonna 1943, olisi tällä kertaa tyydyttävä sitä varten säädettävällä lailla jatkaa tasavallan presidentin toimikautta sopivaksi katsotulla määräajalla, niin että hallitusmuodon edellyttämä tasavallan presidentin vaali voitaisiin toimittaa niin pian kuin olot ovat palautuneet sellaisiksi, että valitsijamiesten vaali voidaan suorittaa. Tässä voitaisiin menetellä samalla tavalla kuin syyskuun 26 päivänä 1941 eduskunnalle annetulla ja sittemmin eduskunnan hyväksymällä lailla meneteltiin jatkamalla eduskunnan toimikautta kahdella vuodella sen vuoksi ettei vallitsevissa olosuhteissa katsottu voitavan uusia vaaleja suorittaa. Jos tasavallan presidentin toimikautta jat-

kettaisiin kahdella vuodella, kuten eduskunnan toimikautta jatkettiin, seuraisi siitä, että olojen mahdollisesti siihen mennessä palautuessa normaalisiksi jouduttaisiin samana vuotena suorittamaan kolmet vaalit, nimittäin valitsemalla kansanedustajat, tasavallan presidentin valitsijamiehet ja kuntien valtuutetut, koska viimeksi mainittujen vaali on myös säädetyllä lailla olosuhteiden pakottamana lykätty ja entisten valtuutettujen toimiaikaa jatkettu. Tämän vuoksi olisi tasavallan presidentin valitsijamiesten vaali siirrettävä vuodeksi eteenpäin ja näin

ollen presidentin toimikautta jatkettava kolmella vuodella. Täten välttyttäisiin poikkeamasta hallitusmuodon määräyksistä pittemmälle kuin se olosuhteiden pakosta on tarpeellista ja taattaisiin kansalle tilaisuus niin pian kuin siihen on mahdollisuutta sanoa sanansa tasavallan presidentin valitsemisessa.

Edellä olevaan viitaten ehdotamme,

että Eduskunta hyväksyisi seuraavan lakiehdotuksen:

L a k i

tasavallan presidentin vaalin siirtämisestä.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 §.

Tasavallan presidentin vaali, joka hallitusmuodon 23 §:n mukaan olisi toimitettava vuonna 1943, toimitettakoon, siinä järjestyksessä kuin siitä on säädetty, vuonna 1946.

2 §.

Vuonna 1940 valitun tasavallan presidentin toimikausi jatkuu siihen saakka kun uusi vaali on suoritettu eli maaliskuun 1 päivään 1946.

3 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain soveltamisesta antaa valtioneuvosto.

Helsingissä 23 päivänä syyskuuta 1942.

Osk. Reinikainen.
Urho Kulovaara.
Jalmari Linna.
Ville Kupari.
J. Kuittinen.

Jussi Lonkainen.
Pekka Kettunen.
Uuno Raatikainen.
J. Fr. Tolonen.
Valfrid Eskola.

I,6. — Lak. al. N:o 18.

Oksala y. m.: Ehdotus laiksi tasavallan presidentin vaalista vuonna 1943.

Eduskunnalle.

Poikkeuksellisissakin oloissa olisi tasavallan presidenttiä valittaessa pyrittävä säilyttämään mahdollisimman koskemattomina ne muodot ja periaatteet, jotka hallitusmuotomme sisältää. Presidentin vaali olisi siis jätettävä valitsijamiesten tehtäväksi. Koska nykyisissä oloissa valitsijamiesten vaalia ei voida toimittaa, olisi presidentin valitseminen jätettävä v. 1937 valittujen valitsijamiesten suoritettavaksi, kuten hallituskin esityksessään ehdottaa. Kuitenkin on tärkeätä, että kansalaisille valmistetaan tilai-

suus osallistua valtion päämiehen vaaliin niin pian, kuin se käytännössä on mahdollista. Eduskunta on hyväksynyt lain, jonka mukaan eduskuntavaalit toimitetaan vuonna 1944. Kun eduskuntavaalit ovat 1944, niin valitsijamiesten vaalit voidaan toimittaa lain edellyttämänä aikana vuonna 1945.

Edellä olevan perusteella ja nojautuen valtiopäiväjärjestyksen 32 §:ään ehdotamme,

että Eduskunta hyväksyisi seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

tasavallan presidentin vaalista vuonna 1943.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 §.

Tasavallan presidentin vaalin toimikaudeksi 1 päivästä maaliskuuta 1943 1 päivään maaliskuuta 1945 toimittavat 15 päivänä helmikuuta 1943 ne valitsijamiehet,

jotka 15 ja 16 päivänä tammikuuta 1937 on valittu toimittamaan presidentin vaali.

2—4 §.

(Kuten hallituksen esityksessä n:o 96.)

Helsingissä 24 päivänä syyskuuta 1942.

Arvi Oksala.
Kaapro Moilanen.

J. Erl. Pilppula.
E. M. Tarkkanen.